

LA LITERATURA ASCÈTICA I MÍSTICA I LA SEVA RELACIÓ AMB LA POESIA CONTEMPORANEA

La literatura com a fenomen cultural no neix d'un buit, sino que existís un ambient contextual, uns ingredients històrics que podem condicionar la tradició literària.

El segle XVI a Espanya està ple de tensions religioses agreujades per la recent Reconquesta. La represió de les religions heterodoxes (musulmana, hebrea), arrelament de l'Erasmiisme, floració de sectes de il·luminats...

Com a conseqüència d'aquesta situació i de la peculiar ànima col·lectiva que neix per aquest ambient, apareix cap a la segona 1/2 del segle XVI la literatura ascètica i mística.

Respecte a Europa aquestes corrents ens arriben endarrerides, quant els altres països ja van avançant cap al racionalisme.

La nostra es una cultura de fruits tardans tal i com defenen Menéndez Pidal i Vicens Vives.

Així tenim que les literatures ascètica i mística tradueixen un complex estat de l'ànima nacional espanyola, amb una sensibilitat artística, una espiritualitat i un llenguatge en prosa o vers igualat per molts pocs escriptors profans.

L'ascètica es deferència de la mística en que es part integrant encara que inferior de la mística. Aquesta última es l'objectiu màxim. Ascètica es un escaló de preparació moral per al posterior contacte amb Déu. Es una preparació intel·lectual. El principal representant d'aquesta literatura visionària es Fray Luis de León. La mística es la culminació, la fusió sobrenatural amb Déu, el contacte no racional. Màxim representant de la poesia mística es San Juan de la Cruz.

L'ascètic escriu guies de conducta, tractats morals per intentar forçar els lligams terrenals de l'ànima. El místic descriu psicològicament les seves experiències d'èxtasi i comunica aquesta experiència irracional mitjançant estranyes metàfores.

Per tot això l'ascètica es mou en un terreny especulatiu, abs-

tracte, mentre que la mística o fa dins de lo sensorial, intuitiu poètic, amb metàfores ambigües, donant sensació de neurosi, de desequilibri. Per contra l'ascètica es més freda i equilibrada.

L'etimologia de les dues paraules gregues ja ens done la clau:

askesis=exercici/mystikós=tamot El propi San Juan de la Cruz ens diu que l'experiència mística no pot ser captada en un llenguatge nítid, quotidià, sino mitjançant la construcció d'estranyes figures: símbols, metàfores. Es fruit de la tensió emocional, del desequilibri.

L'ascètica cause a l'ànima una certa tristesa i despreci de les coses caduques i temporals comparades amb les celestials i eternes. La mística estime les coses creades com reflexes que son de la bellesa i bondat de Déu: el sospirar per Déu es fonamentalment ascètic; gaudir de Déu i contemplar la seva formosor es místic. Una bona mostra d'aquesta tristesa i despreci que ens cause la poesia ascètica la tenim en els versos següents de l'oda de Fray Luis de León "Noche Serena":

"¿Quién es el que esto mira,
y precia la bajeza de la tierra
y no gime y suspira
por romper lo que encierra
al alma, y de estos bienes la
destierra?.."

Aquestes dues formes poètiques que tractem ens poden semblar avui ja fora de lloc, però no es així, i fins i tot pot dir-se que la mística està de moda en els nostres dies. I ho està perquè tant les tendències poètiques dels darrers anys com la mística tenen el mateix objectiu: la metàfora. Al 1980 Borges diu: "...metàfora es la reina de la poesia. La poesia tiene que esquivar la razón, la lógica. Frente a lo intelectual (que no es válido) importa que los versos que compone el poeta nos lastimen, nos hieran. Porque la poesia no necesita justificación. Tiene que herirnos." I tot això connecte molt bé amb

San Juan de la Cruz. Per tant el gran tema de preocupació del segle XX es la existència de dos llenguatges: el quotidià, funcional i d'altra banda a partir del Romanticisme un llenguatge no útil que esquiva lo funcional, que es justifica a ell mateix: es el llenguatge simbolista, que intenta suprimir els conceptes.

Però tot això tant actual ja va dir-ho al 1584 San Juan de la Cruz prolongant un llibre sur: "...anted seria ignorancia pensar que las dichas de amor cuales son las de las presentes canciones pueden expresarse con palabras, porque el espíritu del Señor pide lo inefable, lo que nosotros no podemos bien comprender para manifestarlo. Esta poesia habla misterios en extrañas figuras."

Sugereix la gran preocupació de que el llenguatge, que es l'eina del escriptor, no pot servir per expressar estatsànims inefables o callar o inventar un nou llenguatge metafòric es la problemàtica encara avui vigent.

Per bé de les lletres cal triar la segona solució.

Pels qui volen adintrarse dins les noves tècniques narratives fugint de les estructures convencionals:

-JUAN RULFO: "Pedro Páramo"
Ed. Catedra/Letras Hispánicas

Rulfo nasqué a Mèxic l'any 1918 i es el gran renovador de la narrativa mexicana. Aquesta novel·la es com un mosaic que el lector te que reordenar i tornar a disposar.

Supose una gran ajuda llegir l'introducció.

VICENT TENA

PER A SUBSCRIPCIONS

Remeteu 1.500 ptes (6 periòdics) als següens números de compte:

- CAIXA RURAL 200.00399.47
- CAIXA D'ESTALVIS 3300.044.000193.7
- BANESTO

Tambe podeu fer un giro postal a l'adreça de l'associació.